

„GEOVEDY PRE KAŽDÉHO“

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta,
Katedra fyzickej geografie a geookológie
a spoluriešiteľské organizácie:
Gymnázium, Ul. Ladislava Sáru 1, Bratislava
Gymnázium na Hubeného ulici, Hubeného 23, Bratislava
Gymnázium Matky Alexie, Jesenského 4/A, Bratislava

SPRIEVODCA K EXKURZII

24.9.2012

Bratislava – **Plavecký hrad** – **Plavecký Mikuláš** – **Lakšárska Nová Ves** – Bratislava

Lídia Turanová, Mária Bizubová, Ivan Ružek
2012

Realizáciu projektu LPP-0130-09 „Geovedy pre každého“ podporila:

AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA

Lokalita: **Lakšárska Nová Ves**

Základné údaje o lokalite

Okres: Senica

Geomorfologická jednotka: Borská nížina

Geologická jednotka: mladotret'ohorné jednotky

Prístup: Z diaľnice D 2 odbočíme v Malackách na starú cestu č.78, z ktorej pri Veľkých Levároch odbočíme smerom na Závod a Lakšársku Novú Ves.

Charakteristika lokality

Lakšárska Nová Ves i celé katastrálne územie obce patrí Chránenej krajinej oblasti (CHKO) Záhorie. Smerom na SZ a Z sa nachádza Národná prírodná rezervácia (NPR) Zelenka a NPR Červený rybník. V obci začína náučný chodník, ktorého súčasťou sú aj naviate piesky.

Naviate piesky sú veterné (eolické) sedimenty. Majú charakter čistých kremitých pieskov, ktoré vznikli v období starších štvrtohôr vyvieváním pieskových zrníek z riečnych terás Moravy, prípadne až z oblasti Českomoravskej vrchoviny, pravidelnými západnými vetrami. Maximum výskytu naviatych pieskov je v oblasti Boru. Medzi významnejšie ložiská naviatych pieskov patrí aj Lakšárska Nová Ves. Hrúbka pieskov je rôzna a kolíše v rozmedzí 5 - 20 m, ojedinele aj nad 30 m. Podložie tvoria prevažne neogénne piesčité íly, v západnej časti sa vyskytujú štrkopiesky terás rieky Morava. Naviate piesky sú jemno až strednozrnné, veľkosť zrna kolíše od 0.1 do 0.6 mm. V mineralogickom zložení prevláda kremeň, ktorý tvorí viac ako 95 %, zvyšok tvoria hlavne živce. Obsah ťažkej frakcie nedosahuje nikdy ani 1 % a je tvorená granátom, amfibolom, rudnými minerálmi, staurolitom, epidotom, apatitom atď. Naviate piesky Záhorskej nížiny sú kvalitné kremité piesky, ktoré svojim zrnitostným, chemickým a mineralogickým zložením môžu slúžiť v prirodzenom stave ako kremenný piesok pre neocelové odliatky, prípadne na výrobu niektorých druhov skla. Sú zaujímavé aj ako zásobárenie podzemnej vody.

Pieskové duny pri Lakšárskej Novej Vsi

Informačný panel náučného chodníka

Iné zaujímavosti

Náučný chodník Lakšárska Nová Ves – Tomky je 10,5 km dlhý, nenáročný, prírodovedný, samoobslužný, lineárny, zimný aj letný a vedie po trase Lakšárska Nová ves –NPR Rybník – Dolné Valy, Horné Valy – Horáreň Lásek – Tomky. Má 8 zástavok a 1 úvodný panel.

Informačný panel náučného chodníka

Flóra pieskových dún. Pôvodné spoločenstvo tvorí najmä pekná kyjanka sivá, ktorá na pieskových dunách vytvára pestré koberce. Hojný je aj výskyt kolenca jarného a dutohlávky. Vyskytuje sa tu aj niekoľko druhov bodliakov. V jarných mesiacoch návštevníkov prekvapia ružové porasty, ktoré vytvára dúška materina. Zriedkavejší je lykovec voňavý. Pohľad na vres obyčajný poteší zase v jesenných mesiacoch, keď vrcholí hubárska sezóna.

Fauna pieskových dún. Pri jarných vychádzkach určite zaujme veľký výskyt motýľov prelietajúcich na pestrých kobercoch porastov dúšky materinej. Patrí k nim očkáň bielopásy, očkáň piesočný a mnohé iné. Po pieskoch poskakuje niekoľko druhov koníkov či kobyliek, napríklad kobylôčka zelenkastokrídla a koník modrokrídly. Veľmi vzácna je modlivka zelená, ktorá sem prilieťa z južných oblastí. Borská nížina tvorí severnú hranicu jej výskytu. Zdokumentovaných bolo aj veľké množstvo druhov pavúkov žijúcich na Záhorskej nížine. Stepník červený je ozdobou pieskových dún. Na pieskových presypoch možno často obdivovať lieviky s priemerom asi 10 cm. Vytvárajú ich larvy mravcoleva čiernobruchého. Z plazov žije v suchých pieskových borovicových lesoch užovka hladká. Je zákonom chránená. Možno ju vidieť, ako sa vyhrieva na pieskových cestách a nezarastených pieskových plochách. Rovnaké lokality sú domovom našej najvzácnejšej jašterice - jašterice zelenej. Všeobecne je považovaná za vzácny klenot našej prírody. Je zákonom chránená! Vtáky sú v oblastiach pieskových dún zastúpené menej. V ich okolí však hojne hniezdi dudok chocholatý, lelek lesný a škovránok stromový.

Využitie v učebných látkach

Vonkajšie geologické procesy. Usadené horniny. Úlomkovité usadené horniny. Štvrtohory. Vývoj prírody Slovenska. Osobitosti prírody Slovenska.

Príklady úloh pre žiakov

- ⇒ Zdôvodni na základe doterajších poznatkov výskyt naviatych pieskov na Záhorí. Vysvetli prečo obsahujú najviac kremenných zrníek.
- ⇒ Demonštruj na príkladoch ako asi vyzerala krajina na Záhorí pred 10 000 rokmi.

Literatúra

KOLLÁR, D., LACIKA, J., BIZUBOVÁ, M., PODOLÁK, P., 2003: Slovensko. Putovanie po regiónoch. DAJAMA Bratislava, 97–112.
KOLLÁR, D., OVEČKOVÁ, J., OVEČKOVÁ, M: ROK???Slovensko-rakúske Pomoravie. DAJAMA Bratislava, 213.
MATLOVIČ, R. KANDRÁČOVÁ, V. MICHAELI, E., 1998: Trasy za poznaním Slovenska. ATA – Akademická turistická agentúra. Prešov, 500.
<http://www.laksarskanovaves.sk/>

Lokalita: Plavecký hrad

Základné údaje o lokalite

Okres: Malacký

Geomorfologická jednotka: Malé Karpaty

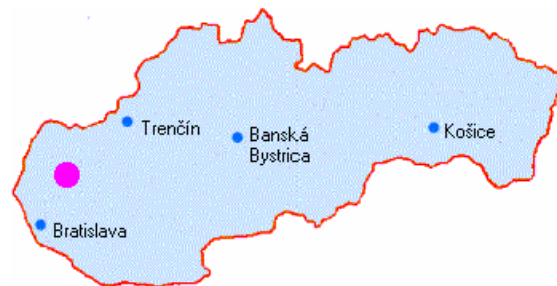
Geologická jednotka: jadrové pohorie

Chránené územie: CHKO Malé Karpaty, NPR Kršlenica, NPR Pohanská, PP Tmavá skala, PP Deravá skala

Prístup: Na hrad možno vystúpiť z Plaveckého

Podhradia po modrej turistickej značke za 30 minút.

Charakteristika lokality

Plavecký kras – krasové územie v rámci Malokarpatského krasu. Geologický podklad tvoria súbory vrstiev vápencov a dolomitov. Plavecký kras je prírodnou atrakciou je rozprestieraný na ploche 39 km² s množstvom vyvieraciek, krasových prameňov, priepastí, závratov a jaskynných výklenkov.

NPR Kršlenica – skalné formy na svahoch, ktoré sa viažu na vápence a dolomity chočského priekrovu. Vyhlásená bola v roku 1984 na rozlohe 117,34 ha, bez ochranného pásma. Predmetom ochrany je typická krasová dolina s vyvieracťou, jaskyňami a povrchovými krasovými javmi, ako aj zachovalé lesné spoločenstvá 4. vegetačného stupňa s výskytom chránených a iných zriedkavých druhov rastlín a živočíchov.

Z krasových útvarov je pozoruhodná predovšetkým **Deravá skala**, jaskyňa pri Plaveckom Mikuláši. Našli sa v nej stopy človeka už z čias mladšieho paleolitu, to znamená z obdobia 30- až 40-tisíc rokov pred našim letopočtom. Je to miesto najstaršej stopy po živote *Homo sapiens* na západnom Slovensku.

Existencia paleolitického človeka bolo potvrdená v neďalekej jaskyni **Tmavá skala**.

V Plaveckom krase sa vyskytujú typické puklinové jaskyne (Haviareň, Plavecká jaskyňa, jaskyňa Malá skala a Havrania jaskyňa). V podzemných priestoroch sa nachádzajú kolónie netopierov. V strmých stenách kaňonu **Mokrej doliny** nájdeme menšie jaskynné výklenky a komíny. Kaňon býva po väčšiu časť roka suchý.

Náučný chodník Plavecký kras – trasa: Plavecký Mikuláš (začiatok Mokrej doliny) – jaskyňa Deravá skala – jaskyňa Tmavá skala – Báborská – Plavecký hrad – Pohanská – Plavecké Podhradie – Pod lipou

Zrúcanina Plaveckého hradu

Informačný panel náučného chodníka Plavecký kras

Pohanská – keltské hradisko s akropolou, archeologické nálezy zo železa a keramiky, obchodné stredisko v neskorej dobe laténskej. Vzácná botanická a zoologická lokalita. Vyskytujú sa tu zriedkavé druhy suchomilných a teplomilných rastlín a vzácných živočíchov.	
---	--

Iné zaujímavosti

Plavecký hrad – zrúcanina sa nachádza na západnom úpätí Malých Karpát nad obcou Plavecké Podhradie. Hrad vznikol ako kráľovská pohraničná pevnosť v rokoch 1256-1273. Vlastnil ho i Ctibor zo Ctiboric, neskôr grófi zo Sv. Jura a Pezinka, Szerédyovci, Salmovci, Fuggerovci a Balassovci. Od roku 1641 až do 20. storočia boli pánmi hradu Pálffyovci. V roku 1707 hrad počas troch dní ostreľovalo cisárske vojsko v boji proti kuruckým povstalcem, čím zničilo jeho 450-ročnú slávu. Na Plaveckom hrade bola v rokoch 1579 - 1582 známa tlačiareň kazateľa P. Borzemiszu. Tlačili sa tu kalendáre a náboženské knihy s protestantskými kázňami. Hrad sa preslávil i činom Petra Bakiča, ktorý oslobodil z Holíčskeho hradu Zuzanu Révayovú a chránil ju na Plaveckom hrade. Pod hradom sa nachádza sústava jaskynných chodieb, ktorých spojitosť s hradom nie je vylúčená.

Báborská – zvyšok starého zarovnaného povrchu, ktorý vznikol eróznou-denudačnými procesmi v období neogénu a vďaka vápencom sa dobre zachoval.

Prírodná rezervácia Roštún sa rozkladá na ploche 400 ha. Je to vápencový bralnatý hrebeň s hniezdiskom rároha veľkého.

Literatúra

BIZUBOVÁ, M., RUŽEK, I., MAKÝŠ, O., 2001: Náučné chodníky Slovenska, II. časť. II. prepracované vyd. Strom života Bratislava, 136.

KOLLÁR, D., LACIKA, J., BIZUBOVÁ, M., PODOLÁK, P., 2003: Slovensko. Putovanie po regiónoch. DAJAMA Bratislava, 97–112.

MATLOVIČ, R. KANDRÁČOVÁ, V. MICHAELI, E., 1998: Trasy za poznaním Slovenska. ATA – Akademická turistická agentúra. Prešov, 500.

